

Söz Bağları

GÜFTE EDEBİYAT

TEMALE KİTAP
MAYIS - HAZİRAN 2020 / 17 SAYI 30 YIL 4

DOSYA: SABİR RÜSTEMHANLI

Söz Büyüleri

GÜFTE

EDEBİYAT

İki Aylık Kültür, Sanat ve Edebiyat Dergisi

GÜFTE EDEBİYAT

ISSN: 2980-3578

E-Dergi ISSN: 2980-0552

Yerel Süreli Yayın

Yıl: 4

Sayı: 30

Mayıs - Haziran 2026

İmtiyaz Sahibi

Esra Kösem

Genel Yayın Yönetmeni

Ayşe Ay

Yazı İşleri

Veli Ay

Yayın Kurulumuz

Kıymet Nokay Öztürk

Zafer Çarboğa

Songül Uslu

Yasin Gültekin

Şifanur Özçelik Şirin

Huriye Emre

Berrin Yüksel

Hatip Çiçek

Söyleşi

Bayram S. Taşkın

Azerbaycan Yayın Kurulu

Aysel Xanlarqızı Səfərli

Prof. Dr. Mahirə Nağıqızı Hüseynova

Dr. Aynurə Sabirqızı Əliyeva

Ülviyyə Əbülfəzqızı

Aysel Nasirzadə

Qalibə Cəfərova

Səma Muğanna

Özbəkistan Yayın Kurulu

Nazira Boymurodova

Mahfuza Yoldosheva

Kuzey Makedonya Yayın Kurulu

Rabie Ruşid

Burcu Aliyi

Kırgızistan Yayın Kurulu

Meerim Saydılkan

Tataristan Yayın Kurulu

Dr. Alsu Shamsutova

Güney Azerbaycan Yayın Kurulu

Khalide Abdullayeva

Əli Çağla

Doğu Türkistan Yayın Kurulu

Mutallip Saydulla

Türkmeneli/Irak Yayın Kurulu

Dr. Şemsettin Küzeci

Meral Saatçi

Romanya Yayın Kurulu

Atina Abiltar

Bosna Hersek Yayın Kurulu

Amila Neslanović Delilović

Yunanistan Yayın Kurulu

Sevkan Tahsinoğlu

Bulgaristan Yayın Kurulu

Kadriye Cesur

Görsel Yönetmen

Esra Kösem

Grafik Tasarım

Bünyamin Ayvaz

Sosyal Medya ve Halkla İlişkiler

Züleyha Yılmaz

İllüstrasyon

Esra Kösem

Zerrin Çorbacıoğlu

Baskı ve Cilt

Dergipo

dergipo.com

(Sertifika No: 74075)

www.gufteedebiyat.com

sozbuyuler@gmail.com

gufteedebiyat.dergi

gufteedebiyat

Güfte Edebiyat

Yayımlanan eserlerin hukuki sorumluluğu eser sahiplerine aittir.

• iindekiler

Nagihan Dermancı ile Sleři
Bayram S. Tařkın 5

Huban Seda Aras'ın İlk k
Kitabı "Kaypak Mavi" zerine
Sleři
Rabia Doęan 8

Sabir Rstmhanlı ilə Msahib
Aysel Xanlarqızı Sfrli 13

Sabir Rstmhanlı ile
İstanbul'da...
Aleyna Malko 17

řairler Vfa Borcumuz
Tnzil Rstmhanlı 22

Sabir Rstmhanlı
İmdat Avřar 26

Sabir Rstmhanlı Poeziyasının
Bədii Xsusiyytləri
řarifova Salid 31

Azərbaycan Ədəbiyyatında və
İctimai Fikir Tarixində Silinməz
İz Qoymuş řaxsiyyət
Professor Rsmiyy Sabir 38

İçtimai Tasfiye ve Sabir
Rstmhanlı'nın "Milli Hafıza"
Doęanay Daęlar 41

Vatan řairi
Vaqif Yusifli 44

"Bu Vətən Deyilən Dnyam
Sirlidi"
Vaqif Yusifli 47

Sabir Rstmhanlı – 65
Poemaları
Vaqif Yusifli 50

Szn və Milli Ruhun Keřikisi -
Sabir Rstmhanlı
Aysel Nsirzadə 53

Sabir Rstmhanlı'nın "Atamın
Ruhu" Adlı Eseri zerine Bir
Deęerlendirme
Yavuz Selim Uęurlu 55

"İki Klm" – Ayrılıq və
Yaxud Sabir Rstmhanlı
Yaradıcılıęında Sevgi řairləri...
İrad Aytel 57

Sabir Rstmhanlı'nın "Dnya
Tmizlnir" Povestində
Cmiyytin Katarsisi
Elnar Elxan Qızı Qaraqzova 64

Sabir Rstmhanlı: Dilin,
Kimlięin ve Vatanın Sesi
Dr. řehla Aslan 66

Sabir Rstmhanlı Yaradıcılıęı
Yeni Tfkkr Hadisəsi Kimi
Said Əliyeva 69

Sz Yaradanın Xlifsin
Gndrdiyi Ltfdr
Nigar Sultanlı 74

řair Qlbindən Millət Yaddaşına
Uzanan mr
Nzakt Cavadova 76

Gemiř ile Gelecek Arasında
Bir Kpr: Sabir Rstmhanlı
Berrin Yksel 78

Bu řas Sabir Byin Qlmi İdi
Ayaz Arabacı 81

Sabir Rstmhanlı ykclę
zerine
Ayře Ay 82

Milltin Sznn Zirvəsi:
Sabir Rstmhanlı – 80
Glnar Hseynova (Faiqqızı) 88

Yolculuk
Fatma Dzenli Gr 90

Aynadan Gemek
Suat Savur 92

Duvardaki Ay
Efdal Oku 96

Peruk Takan Kadın
mer Kaya 98

Grnmez Leke
Glin Gereker 104

Leke
řifanur zelik řirin 106

Bir Beden,  Cinayet
Hseyin Yarıml 111

Deli Bezgin
Elif Erdoęan 117

Sessiz Leke
Betl Zengin 120

GÜFTE EDEBİYAT

Ölüm: Çocuk ve Anne Arasında
Kara Bir Leke
Firuze Yiğit Akburakçı 124

Senin Benim Gibi Bir İnsan
Nesime Dursun 126

Lekemsel Eylem Emsalleri
Büşra Künteci Günay 128

Mühürlü Hislerim
Nursel Camcı 129

Kıyamet Ağacı
Eyüp Erhun Köse 130

Yas
Adnan Çırak 131

Daha Kutsal Bir Rüşvet
Bulunmaz
Betül Sever 132

Gülüşler ve Düşler
Rıdvan Şahin 133

Çaparlar
Huriye Çil 133

Vefasız Gölge
Abdülmecit Demir 134

Yolcu
Alöna Ergoglo 135

Yüzümün Harfleri
Cihat Barış 136

Hoşuma Gelmir
Nigar Arif 137

Tortu ve Sağaltım
Halil İbrahim Ünlü 138

Yaralı Serçe
Tayyib Atmaca 139

Süreç
Şahinur Omarova 140

Kelle Koltukta Gezdiğim
Günlere Gıyaben
Furkan Sevim 141

Yalan Sırıyır Dünya
Zaur Ərmuşan 142

Dağlara-Dağlara
Zeynəb Cəmaləddin 142

Bir Simide Yazılmak
Murat Demir 143

Ömrün Değeri
Sıynatbübü Mamitova 146

Azərbaycan Mətbuatı Haqqında
Ümumi Məlumat
Pərvanə Bayramqızı 147

Taklidin Trajedisi: Mahmut
Yesari'nin Su Sinekleri
Onur Emrullah Şavlığ 149

Vedalar ve Vesvese
Fikriye Kemeñçe 156

Zəngli Saat
Coşqun Xəliloğlu 164

Bir Düş Ol
Meryem Güngör Doğrukartal 167

Küçürek Öyküler
Sena Şentürk 168

Yelkenli ve Ada
Türkü Bakır 169

Hamster Çarkı
Məryəm Bağirova 171

Kimse "Hadi Ye" Demedi
Afide Nur Tonğa 172

Anlamıyorum Öldü
Hilal Uluğ 173

Çocuklara Şeker
Murad Gözelov 175

Bülbülün Özgürlüğü Bir Fincan
Kahveyle
Casim Babaoğlu 181

Mağoki Attori Cami: Buhara'nın
En Eski Hazinesi
Shoxijahon Urunov 183

Geçer
Emine Tutu 185

Kendimle Monolog
Valbona R. Hadri 186

Hicran
Onur Dönmez Arka
Kapak

Sabir Rüstəmxanlı Poeziyasının Bədii Xüsusiyyətləri

Şərifova Salidə*

Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığında Azərbaycan xalqının tarixi yolunun və müasir həyatının epik mənzərəsini əks etdirən poemalar xüsusi yer tutur. S. Rüstəmxanlının Azərbaycan xalqına və Vətənə həsr edilmiş əsərləri kiçik poetik janrlar formasında yaradılmış, lakin poemalardan fərqli olaraq – bu əsərlərdə xalqın tarixi və müasir durumu epik şəkildə təsvir edilmir. Bu poetik nümunələrdə şairin vətənpərvər hiss və düşüncələri öz əksini tapır. Şair kiçik həcmli vətənpərvərlik poeziyasında Azərbaycan xalqının faciəvi günlərinə dair düşüncələrini oxuculara çatdırmağa nail olur. Eyni zamanda, Sabir Rüstəmxanlı Azərbaycan xalqının müstəqillik qazanmasından qürur hissi keçirdiyini də öz şeirlərində əks etdirir. Bu baxımdan, şairin Azərbaycan Respublikasının himni və bayrağına həsr olunmuş şeirlərinə ilk növbədə diqqət yetirmək lazımdır. Şairin kiçik poetik janrlarda yazılmış əsərlərində milli ünsürlər Azərbaycan xalqının folkloruna xas janrlara müraciətdə də öz əksini tapmışdır. Şair milli ruha əsaslanaraq poeziyasında tez-tez xalq şeir formalarından olan qoşma və gəraylılara müraciət edir. Sabir Rüstəmxanlı poeziyasını təhlil etdikdə istifadə edilən qafiyə növlərinin, bədii təsvir və ifadə vasitələrinin zənginliyini

xüsusi vurğulamaq olar. Sabir Rüstəmxanlının poeziyasında bədii təsvir və ifadə vasitələri müəllifin estetik düşüncəsinin parlaq obrazlarda təcəssümünü şərtləndirməyə nail olur. Şairin yaradıcılığında zəngin və yoxsul qafiyəyə, həmçinin rədifə rast gəlirik. Sabir Rüstəmxanlı öz əsərlərində epitetə, təşbehə, metaforaya, metonimiyaya, bədii suallara, təzadla, təkrirə, kinayəyə və inversiyaya müraciət edir.

Sabir Rüstəmxanlının «Orxanla görüş», «Atəş böcəyi», «Azərbaycan irticası», «Cavad xan», «Vətənsiz» və s. poemalarında Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəli tarixi yolu və müasirliyi oxucuya çatdırılır. Şair Vətənin qəhrəmanlıqla dolu canlı və həm də faciəli tarixi keçmişinin möhtəşəmliyi ilə yanaşı üzləşdiyi ağrı, itkilərini bəşəri və global məsələlər fonunda açıqlamağa nail olur.

«Orxanla görüş» poemasında xalqımızın gənəzisinə aid tarixi dövrə müraciət edilir. Həmin tarixi dövrə aid tayfaların həyatını açıqlayan epik mənzərə yaradılır. Əcdadlarının ruhunu duyan, Bilgə Xaqanın, Doqquz Oğuz Göytürkün ruhları ilə danışan, qədim daş kitabənin qarşısında diz çökən şairin hiss və həyəcanları əksini tapır:

* filologiya elmlər doktoru,
Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü

"Diz çökdüm önündə daş kitabənin,
Diz çökdüm gurlayan Orxon önündə.
Əlini çiynimə dayaq eləyən
Bu yeri yaşadan ruhun önündə.

Diz çökdüm önündə ana dilimin,
"Türk milləti" yazan ələ diz çökdüm.
Bu boyda itkinin, bu boyda qəmin
İçindən dikələn elə diz çökdüm."

Tariximizin möhtəşəmliyi qarşısında diz çökən
müəllif bu möhtəşəmliyin məhv ola biləcəyi
qorxusunu da gizlətmir:

"Dilimiz bir, bu birliyə ortaqlıq olmaz,
El içində yaxın olmaz, uzaq olmaz.
Yanan evdən, yanan yurddan ocaq olmaz,
Bir sevgidən od almırsa sönməyi var."

S. Rüstəmxanlının «Atəş böcəyi» poeması
Güney və Quzey Azərbaycanında azadlıq və
müstəqillik uğrunda mübarizəyə həsr olun-
muşdur. Poemada paralel şəkildə, yəni Güney
Azərbaycanında, həmçinin Quzey Azərbaycanda
baş vermiş ictimai-siyasi proseslər (milli-azadlıq
hərəkəti, müstəqilliyin bərpası uğrunda müba-
rizə və sonrakı dövrdə baş verən ictimai-siyasi
proseslər) təsvir edilir. Poema ictimai xadim,
filoloq alim, professor Mahmudəli Çöhrəqanlıya
ithaf olunmuşdur. Əsərdə M. Çöhrəqanlının
həyat eşqi ilə dolu mübarizə yolu geniş əksini
təpmişdir. Şair Mahmud Çöhrəqanlı kimi özünün
də müstəqillik yolunda mübarizə aparmasını
vurğulayaraq qələmə alır:

"Qınından sıyrılan
qılıncım!
Zülmət ilə vuruşan
xırda atəş böcəyi.
Ya öləcək Vətənimiz
Ayrılıq mərazindən
Ya ikimiz
bir səngərdə öləcəyik!"

Sabir Rüstəmxanlı «Azərbaycan irticası» po-
ema-monoloqunda xalqın azadlıq mübarizə-
sinin ali meyarı, milli tarixin labüd mərhələsi
olmasını qeyd edir:

"İstəyirsən bir milləti
Əridəsən öz içində.
Gizlədəsən, itirəsən
Sən günəşi toz içində.
Gecə-gündüz su töksən də,
Gur ocağı sönən deyil.
Qardaşdan da dönsə Təbriz
İnqilabdan dönən deyil."

Azadlıq mübarizəsi mövzusu «Cavad xan»
poemasında da öz əksini tapır. Poemada Cavad
xanın azadlıq nəminə amansız ölüm-dirim
mübarizəsi aparması təsvir olunur:

"Gəncə bu məmləkətin tağbəndidir elə bil,
Gəncə getsə, dalınca Azərbaycan gedəcək."

«Vətənsiz» poemasında isə Sabir Rüstəmxanlı
azadlığını itirən millətin əzab-əziyyətini, ögey-
lər tərəfindən təzyiqin mənfi olaylarının epik
mənzərəsini yaradır. Şair bir ailənin təmsalında
maddi durumu faciə kimi verməyə cəhd etmir.
Şair insanların doğma dilini, Vətən hissini itir-
məsini faciə kimi verməyə nail olur:

"Elsiz, yiyəsiz kimi
düşüblər bu yollara
Dönməyə ümid varmı?
Yumruqlarım sıxılır.
Yenə Qərb yollarında
bir didərgin dolaşır,
Yenə məmləkətimin
bir yuvası dağılır.
Bir əsrdə dörd dəfə qanına qəltan olan
Xalqım,
sənin taleyin yad əllərdən asılıb.
Ən balaca xalqlar da,
millətlər də dirçəlir,
Məgər sənin bəxtinə əbədi dərd yazılıb?"

Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlının kiçik poetik janrlar formasında yaradılmış poeziyasında Vətən mövzusu xüsusi yer tutur. Şair xalqın yaşadığı ağrı-acılı taleyini şeirlərində təsvir etməklə duyğu və düşüncələrinin tərcümanına çevrilməyi bacarmışdır. Azərbaycan xalqının üzləşdiyi iztirabları müəllif bədii ifadə və təsvir vasitələri ilə «Tanrı işığı» şeirində təsvir edir:

*“Bir kökümüz Doğudadı, bir kökümüz Gün-
batanda,*

*Biz tarixin yoldaşınıq dünya boyda bir vətəndə,
Min savaşıq ağrısı var damarlarda coşan qanda,
Zəhər oldu qədrimiz, içdik Tanrı işığıtək
Ölüm kəsdi yolumuzu, keçdik Tanrı işığıtək.”*

Sabir Rüstəmxanlı Vətən ağrısını təbiətə müraciət etməsi fonunda da təqdim edir. Şairin «Bakı küləyi» şeirində Bakı küləyi sadəcə təsvir edilmir, həmçinin Bakı küləyi vasitəsilə Azərbaycanın keşməkeşli yolu canlandırılır:

*“Yüz yerdə yüz tale qalır yarımçıq,
Bircə yığılma düzəldə bilmir!
Təzə ayaq tutan, təzə dil açan
Çaşıb bu karvanın başında gedir.
Sarılıq dünyanı çəkir dalınca
Sarıya qoşulub yaşıl da gedir...”*

Sabir Rüstəmxanlı şeirlərində Azərbaycan xalqının faciəli və qanlı tarixi olaylarına dair hisslərini və fikirlərini qələmə alır. Onun poeziyasında «dərd» motivi əsas motivlərdən biri kimi çıxış edir. Şairin «Acı xatirə», «İnansa Təbriz deyil!», «20 Yanvar xatirəsi», «Xocalıdan sonra» və s. poetik nümunələrdə «dərd» motivi xalqın, millətin ağrı-acısı kimi təsvir edilir.

«Acı xatirə» şeirində şair millət dərini özününləşdirməyi bacarır. Şairin qələmə aldığı bu şeirdə «dərd» motivi ideya və məzmun cəhətdən yeni çalar əldə edərək şairin şəxsi dərini kimi poetik şəkildə təqdim edilir:

*“Tapşırıq qulları önə atıldı,
Halal işimizə haram qatıldı.
Bir əl quzusudu kürsüdəki şir,
Hər gün yuxarıdan dərs alıb gəlir.
Millət xəbərsizdi – dərdinə yanır,
Tülkü həccə gedir – millət inanır!”*

Sabir Rüstəmxanlının şeirlərində Cənub həsrəti, Təbriz nisgili, Sovetlər Birliyinin süqutu ilə üzləşdiyi problemlər, müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizə, müharibənin fəsadları, Azərbaycanın yenidən müstəqillik əldə etməsi əsas yer tutur. Şair «İnansa Təbriz deyil!» şeirində xalqın Cənub nisgilinin milli müstəvidə dəyərləndirməyə nail olur:

*“Bu yurd türkün torpağı! İzləri itmir hələ!
Əkdiyən şər toxumu göyərüb bitmir hələ
Fikrin Sasanilikdən bəriyə ötmür hələ -
Anlamırsan millətlər önündə kənz deyil!
Təbriz sənə inanmaz! İnansa Təbriz deyil!”*

İyirmi yanvar faciəsinin xalqın milli-mənəvi yaddaşında yaratmış olduğu ictimai kədər Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığından yan keçməmişdir. «20 Yanvar xatirəsi» şeirində Azərbaycan xalqının qarşılaşdığı həmin müdhiş gecənin ağrı və acıları dolğunluğu ilə poetik ifadəsini tapmışdır:

*“Bura şum yeri deyil,
Saxla, kotanı saxla!
Çək dəmir cilovunu,
Qızmış atını saxla.”*

Sabir Rüstəmxanlının «Xocalıdan sonra» şeiri Xocalı soyqırımına həsr edilmişdir. Millətin üzləşdiyi bu faciədən sonra səsinin qısıldığını vurğulayaraq yazır:

*“Xocalıdan sonra
qısılb səsim...
Səsim o dağlara ilişib qalır.
Xocalı ləkəsi daşıyan millət,
Vuruşdan savayı nə işin qalır.”*

Bəşəri duyğuları vəsf edən Sabir Rüstəmxanlının yaradıcılığında azadlıq və istiqlal mövzusunun poetik təcəssümü dünyada baş verən təlatümlər fonunda əksini tapmışdır. Xalqımızın qəhrəmanlıq tarixini tərənnüm edən səhnələr müsabiqə üçün qələmə alınmış «Azərbaycan Respublikasının himni» poetik nümunəsində gələcəyə inam doğurur:

*“Tarix bizə pay ayırır: Odlar Yurdu, Gözəl vətən,
Damarımda qamış coşur Azərbaycan kəlməsindən.
Dahilərin ölməz eşqi milyonların dodağında
Biz gedirik gələcəyə İstiqlalın sorağında.”*

Şairin tükənməz ilhamla yaratdığı «Bayrağım» adlı şeirdə Azərbaycan dövlətinin atributlarından biri olan bayrağımız iftixar və fəxarət hissi ilə poetik şəkildə tərənnüm edilərək insanlarda ruh yüksəkliyi oyadır. Sabir Rüstəmxanlı Azərbaycan bayrağının rənglərinin daşıdığı mənalara poetik düşüncələrlə təqdim etməyə nail olur:

*“Mavi – türklük şərəfim, varlığımız əbədi!
Yaşıl – dinim, imanım, Sevgimizin Məbədi!
Qırmızı da al qanım, axdı vətən yolunda,
Əsarət zəncirini atmaq üçün qolumdan!*

*Ucal başımız üstə, ruhumuz kimi ucal!
Qanadlanan eşqimiz, duyğumuz kimi ucal!”*

Milli ənənələrə qayıdış, folklor şeir formalarına müraciət Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığından yan keçməmişdir. Bədii-mənəvi dəyərləri və bilavasitə ruh etibarilə xalq poeziyasına bağlılıq S. Rüstəmxanlı yaradıcılığında yeni biçimdə müasir poeziyaya daxil olmuşdur. Milli adət-ənənələrə söykənən bu poetik nümunələrdə şairin xalq ruhuna yaxınlığı duyulmaqdadır. Sabir Rüstəmxanlının xalq bədii düşüncəsinə köklənmiş poeziyası ideya-məzmun zənginliyi ilə seçilir. Bu cür poetik nümunələrdə mənəviyyat problemləri ön planda dayanaraq, dövrün nəbzini əks etdirməyə qadir olur.

Aşıq şeirinin ən ahəngdar formalarından biri olan qoşma Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığına yad deyil. Məlumdur ki, qoşma 3,5,7 bənddən, hər bəndi dörd misradan, hər misrası isə on bir hecadan ibarət olur. Şair «Yardımlıya dönərkən», «Son», «Neyləyim», «Qorusun», «Dözüm», «Gözünü yumdunmu» və digər poetik nümunələrdə şifahi və klassik şeirimizdə geniş yayılmış bu şeir formasının parlaq nümunələrini yaratmağa nail olmuşdur. S. Rüstəmxanlının beş bənddən ibarət «Ayr bizi» qoşmasına diqqət yetirək:

Yurdun sərvətini talayan alçaq! - 11 heca - a
Onsuz da düşmənlər talayır bizi. - 11 heca - b
Niyə od vurursan ürəyimizə, - 11 heca - c
Dərd öz ocağına qalayır bizi! - 11 heca - b

Bu nə vurhavurdu, bu nə qazandı? - 11 heca - ç
Millətin didərgin, millətin acdı, - 11 heca - ç
Pul hansı hikməti üzünə açdı, - 11 heca - ç
Nadanlıq qurd olub dalayır bizi. - 11 heca - b

«Ayr bizi» qoşmasının birinci bəndinin birinci və üçüncü misraları sərbəst, ikinci və dördüncü misralar həmqafiyədir. Qoşmanın sonrakı bəndlərinin üç əvvəlki misraları bir-biri ilə, dördüncü (sonuncu) misrası isə birinci bəndin son misrası ilə həmqafiyədir.

Sabir Rüstəmxanlı yeddi bənddən ibarət olan “Çıxır” qoşmasının sonunda qoşmaya xas işlənən möhür bəndə (tapşırma) müraciət edir:

Mən uda bilmirəm, dünya udsa da, - 11 heca
Unuda bilmirəm, el unutsa da. - 11 heca
Millətin çəkdiyi dərdlər batsa da, - 11 heca
Yenə Rüstəmxanlı sözünə çıxır. - 11 heca

Sabir Rüstəmxanlının xalq şeirində geniş yayılmış bədii formalardan biri olan gəraylıya müraciəti də diqqəti cəlb edir. 3-5 bənddən ibarət olan, hər bəndi dörd misradan, hər misrası səkkiz hecadan ibarət olan gəraylı şairin «Güvənmirəm», «Yumruqlar çiçək açıb», «Tapşır məni», «Gizlət məni», «Vida qabağı», «Çəkdim

sinəmə tüstütək» və s. poetik nümunələrində özünü göstərmişdir. Şairin üç bənddən ibarət olan «Baxma mənə» poetik nümunəsi cavabı olmayan, qarşılıqsız sevgini əks etdirir:

Səni candan sevirəmsə, - 8 heca - a
Kölən kimi baxma mənə! - 8 heca - b
Ürəyimdə nə çəkirim? - 8 heca - c
Bilən kimi baxma mənə! - 8 heca - b

Nə keçirsə gündən keçir, - 8 heca - ç
Ümidimiz gəndən keçir, - 8 heca - ç
Bu dərdlər ki, məndən keçir. - 8 heca - ç
Gülən kimi baxma mənə! - 8 heca - b

Göründüyü kimi, «Baxma mənə» gəraylısında qafiyə sistemi a-b-c-b (1-ci bənd), ç-ç-ç-b (2-ci bənd) şəklindədir.

Sabir Rüstəmxanlı qələmə almış olduğu poetik nümunələr ritm və intonasiya gözəlliyini qaydaya salan qafiyənin zənginliyi ilə diqqəti cəlb edir. Şairin «Ar gəlir» şeirində şeirin vəzn quruluşunda təşkiledici funksiya daşıyan səs təkrarlığına diqqət yetirək:

Anam torpaq addımından iz umur, - a
Sönən ocaq ürəyimdən köz umur, - a
Mən şairəm, dünya məndən söz umur, - a
Gül açmasa, hansı bağa bar gələr? - b
«Təbrizdə bayram axşamı» şeirində bir neçə hecası, yəni tələffüzə, səs tərkibi etibarilə yaxın olan pasından, yasından, sevdasından sözləri qafiyənin zəngin qafiyə (tam qafiyə) növündə qələmə alınmışdır:

Çıxıb tarix pasından, - a
Toy buludlu yasından, - a
Demə söz sevdasından - a
Belə cavandı Təbriz! - b

Şeirdə həm qafiyə olan pasından, yasından, sevdasından sözlərində bütün hecaların bir-biri ilə səsləşdiyini müşahidə edirik.

Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığında qafiyənin yoxsul qafiyə (natamam qafiyə) növünə də rast gəlmək mümkündür. Şairin «Bakı» şeirində sözlərin ancaq bir hissəsi arasında səsləşmə olması özünü göstərir:

“Acların ovcunda ağzının dadı,
Evsizin könlündə sınan vüqarın.
Çöldə qum yeyirsə xalqın övladı
Necə ucaldırsan bu sarayları.”

Misralarda dadı, övladı sözləri həm qafiyədir. Qeyd etmək lazımdır ki, dadı və övladı sözlərinin ancaq bir hissəsi arasında səsləşmə özünü bürüzə verir.

Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığında rədifə müraciət etmə zənginliyi ilə göz oxşamasa da, yaradıcılığında rədifdən istifadə məqamı yadda qalır. Şairin «Unut birdəfəlik» şeirindəki

“Ömründə var imiş, yox imiş, unut!
Bu da bir qarışıq yuxuymuş, unut!”

beytində yox imiş, yuxuymuş sözləri qafiyə, unut sözü isə rədifdir.

Sabir Rüstəmxanlının «Yetər» şeirində gözələsən, səsləsən qafiyə, yetər sözü isə rədifdir:

“Başqa nə gərəkdir xoşbəxtlik üçün –
Eləcə, yolumu gözləsən, yetər.
Yarı ehtirashı, yarı gileyli
Bir hayla arabir səsləsən, yetər!”

Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığının bədii dilinin mühüm tərkib hissəsi olan bədii təsvir vasitələrinin, yəni məcazların işlənmə məqamı zənginliyi və dolğunluğu ilə diqqəti cəlb edir. Məcazlaşma yanaşma əlaqəsi ilə düzələn I növ ismi birləşmələri epitetdir. «Üç addım yer ayır...» şeirində «kədərli yellər» söz birləşməsi olan epitetin birinci tərəfini ikinci tərəfdən bədiilik yaratma anında bir-birindən ayırd etmək qeyri-mümkündür:

Qüruba tökülən kədarli yellər
Dünyaya qayıdan səsimdi ki var.

Şairin «İçimdəki dərd ağacı» şeirində «dərd ağacı», «arzu qanadında» söz birləşməsi bədii epitetdir. Şair poetik nümunədə müəyyən cəhəti nəzərə çatdırmaq məqsədilə sözə qüvvətləndirici başqa bir söz əlavə edir:

“İçimdəki dərd ağacı,
Kökü taleyin qatında,
Başı arzu qanadında
Şairin «Mən demədim» şeirinin
Qoca karvan, qoca millət! Ümman daşib
Ay söndürür, Gün keçirir, Zaman qovur.”

beytində «qoca karvan, qoca millət!» məcazi mənalı I növ təyini söz birləşməsidir.

Sabir Rüstəmxanlının şeirlərində ən çox rast gəlinən bədii ifadə vasitələri təşbeh (bənzətmə) və metaforadır (istiarə). Şair təsvir etmək istədiyi hadisəni və ya əşyanı müəyyən bir əlamətə görə məcazi şəkildə daha qüvvətli bir hadisəyə yaxud da əşyaya bənzətməsi maraqlı poetik nümunəni yaranmasına səbəb olur. Şairin «İlhamlı çağımda» şeirində təşbeh vasitəsilə bir əşya (və ya hadisə) müəyyən əlamətə görə özündən daha qüvvətli əşyaya (hadisəyə) oxşadılır:

“İlham həsrətindən çoxları xəstə,
Osa çeşmə kimi xəbərsiz axmış.”

«Osa çeşmə kimi xəbərsiz axmış» ifadəsi təşbehdir. Burada təşbeh aşağıdakı ünsürlərlə yaradılmışdır:

- 1.bənzəyən - osa,
- 2.bənzədilən - çeşmə,
- 3.bənzətmə qoşması – kimi,
- 4.bənzətmə əlaməti –axmış.

«Kişi ömrü» şeirində də təşbehdən istifadə məqamı maraq doğurur:

Bulud kimi əridi
İlxı-ılxı köhlənim,

Qalaların kor gözü
Boş yollara dikildi.

«Bulud kimi», «köhlənim» sözləri təşbehdir. Burada təşbeh aşağıdakı ünsürlərlə yaradılmışdır:

- 1.bənzəyən – ilxı-ılxı köhlənim,
- 2.bənzədilən- bulud,
- 3.bənzətmə qoşması – kimi,
- 4.bənzətmə əlaməti – əridi.

Sabir Rüstəmxanlının fikrin mənalı ifadəsinə xidmət edən metaforadan (istiarə) istifadə etmə məqamı da diqqəti cəlb edir. Şair bir əşya və ya hadisənin müəyyən bir əlamətini digər əşya və ya hadisəyə sənətkarlıqla köçürməyə nail olur. «Dünya dili» poetik nümunəsində metaforaya rast gəlirik:

Ən uzun beytimi göy kitabında
Ölkədən-ölkəyə durnalar yazır!

Bu nümunədə «durnalar yazır» ifadəsi durnaların yazmasına xas olan xüsusiyyət deyil.

Sabir Rüstəmxanlı “Nəğmə” şeirinin bir beytində həm təşbehdən, həm də metaforadan istifadə etmişdir:

Nəğmə də quş kimi dünyanı gəzər,
Bir quru budaqda dincələr ancaq...

Burada «nəğmə də quş kimi dünyanı gəzər» misrası təşbeh, «bir quru budaqda dincələr ancaq...» metafora nümunəsidir.

Sabir Rüstəmxanlı qələmə aldığı poetik nümunələrin dilində müəyyən cisim və hadisəni bildirən söz əvəzinə onunla əlaqədar başqa bir sözün işlədilməsi ilə yaranan metonimiyalardan məharətlə istifadə etmişdir. «Qayıt» şeirində Azərbaycan metonimiya kimi istifadə olunur:

Qayıt, ana südü içən,
Dünya bizə gülər, qayıt!
Ruhumuzu diriltməsək,
Azərbaycan ölər, qayıt!

Burada «Azərbaycan» deyiləndə Azərbaycan xalqı nəzərdə tutulur.

Sabir Rüstəmxanlı qələmə aldığı «Öz sözün ilə» şeirinin emasionallığını artırmaq, qüvvətli hiss-həyacan doğurmaq məqsədilə fikrini sual tərzində ifadə edir.

“Vətən təəssübün hayanda itib,
Yad hissi ömrünə yad əlmi yazdı?
Şairin «Mərhəmət» şeirində də bədii sualdan istifadə edilmişdir:

Silah məktəbimiz olmayıb, bəlli,
Bəs sevgi məktəbi, bəs söz, bəs ürək?”

«Siz nə umursunuz bu gedişatdan» şeirində məzmunca bir-birinə zidd, əks anlayışların qarşılaşdırmaqla təzad (antiteza) yaratmağa nail olmuşdur:

“Mən sözün ağası, söz mənim qulum,
Mən haqqın yolçusu, haqq mənim yolum.”

Burada bir –birinə zidd olan «ağası» və «qulun» sözlərinin işlədilməsi yolu ilə təzad (antiteza) yaradılır.

Sabir Rüstəmxanlı qələmə almış olduğu şeirlərdə ahəngdarlığı artırmaq, fikri qüvvətləndirmək üçün eyni söz və ya ifadəni təkrar

etməklə təkrirə də müraciət etmişdir. «Bu, adi millət deyil» şeirində təkririn anafora növündən istifadə edilmişdir. Anaforada təkrar olunan sözlər misraların əvvəlində ya yanbayan, ya da altbalt işlənməsi ilə diqqəti cəlb edir. Bu poetik nümunədə anaforadan geniş istifadə edilmişdir:

Şəhiddi baş tacımız,
Şəhiddi neçə-neçə qardaşımız, bacımız.
Və ya
O qədər ki, talandım, içim boş qalmalıydı,
O qədər axdı qanım, dünya yaş qalmalıydı.

«Ədib» şeirində Sabir Rüstəmxanlı fikrin ifadə tərzini onun daxili mənasına qarşı qoyur:

“Adım ədib qoymusan,
Ədibin ədəbi olar.
Əbədiyyət iddiadı,
Bir deyimlik təbi olar.”

Sabir Rüstəmxanlı bədii yaradıcılığında ifadənin, nitqin təsirini artırmaq məqsədilə sözlərin qrammatik ardıcılığını pozur. Şairin «Nə olardı, Allah» şeirində inversiya özünü qabarıq şəkildə göstərmişdir:

“Qısa döndərdilər yurdun yazını,
Daşa dirədilər elin ağzını,
Yağan yağışların vaxtın pasını
Bir yolluq töksəydi nolardı, Allah?”

Sabir Rüstəmxanlı yaradıcılığı bir daha təsdiq edir ki, XXI əsrə daxil olan, milli olduğu qədər bəşəri olan Azərbaycan poeziyası ötən əsrlər boyu əldə edilmiş nailiyyətləri qorumaqla yanaşı, ləyaqətlə yaşadır. Bu baxımdan, milliliklə bəşərliyi öz yaradıcılığında üzvi şəkildə qovuşdurmağa nail olmuş Xalq şairi, şair-nasir Sabir Rüstəmxanlının bədii yaradıcılığı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. S. Rüstəmxanlı 2005-ci ildə ölkə prezidentinin sərəncamı ilə «Azərbaycan Respublikasının Xalq Şairi» fəxri adına layiq görülmüşdür.